

Opiskelijan suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

2022–2025

Hyväksytty Hämeen ammatti-instituutin johtoryhmässä 15.11.2022

Sisällys

Suunnitelman tarkoitus.....	3
Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä	3
Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäiseminen sekä niihin puuttuminen	4
Toimintaohje tilanteeseen puuttumisesta	6
Edellä mainittujen asioiden käsittely oppilaitosyhteisö- ja opiskelijaryhmätasolla	7
Yksilöllisen tuen tai hoidon järjestäminen, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta	8
Yhteistyö huoltajien kanssa	8
Yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa	9
Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen	9
Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi	9
Lisätietoja	10

Suunnitelman tarkoitus

Koulutuksen järjestäjän tulee määrittellä oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n mukaan toimenpiteet kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja oppilaitoksessa työskentelevien vuorovaikutussuhteet.

Suunnitelmassa määritellään, mitä väkivalta, kiusaaminen ja häirintä tarkoittavat ja miten niitä ennaltaehkäistään. Puuttumiseen ja asian selvittämiseen liittyvät toimenpiteet ja ohjeet on kuvattu suunnitelmassa. Yhteistyö huoltajien ja tarpeen vaatiessa myös viranomaisten kanssa ovat osana väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanteiden ratkaisemista.

Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä

Hämeen ammatti-instituutissa on nollatoleranssi väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän suhteen.

Jokaisella oppilaitosyhteisön jäsenellä on vastuu opiskelu- ja työskentelyilmapiiristä sekä havaitsemiinsa epäkohtiin puuttumisesta. Lakien mukaan lapsen etu on otettava huomioon opetuksen ja toiminnan suunnittelussa sekä järjestämisessä.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäiseminen sekä niihin puuttuminen

Väkivalta voi olla fyysistä voiman käyttöä tai vallan tahallista käyttöä, joka kohdistuu itseen tai muihin ihmisiin. Voiman tai vallan käytöllä uhkailu mielletään myös väkivallaksi. Väkivalta aiheuttaa hyvin todennäköisesti fyysisiä tai psyykkisiä vammoja tai jopa kuoleman.

(Rikoksantorjuntaneuvosto) Väkivalta voi esiintyä monella eri tavalla. Väkivallan eri muotojen määritelmiä THL:n mukaan:

- **Seksuaaliväkivalta** = Esim. raiskaus tai sen yritys, seksuaalisiin tekoihin pakottaminen
- **Fyysinen väkivalta** = Esim. töniminen, lyöminen, repiminen tai fyysisellä väkivallalla uhkailu
- **Henkinen väkivalta** = Esim. arvostelu, nimittely, halveksunta, eristäminen tai jollain näillä uhkaileminen
- **Digitaalinen väkivalta** = Toisen loukkaamista, tarkkailua tai vahingoittamista tieto- ja viestintäteknologian välityksellä

Kiusaamiselle ominaista on sen toistuvuus ja tarkoituksenmukaisuus. Kiusaaminen aiheuttaa opiskelijalle toistuvasti vahinkoa tai paha mieltä. **Vakavimmillaan kiusaaminen voi täyttää rikoksen tunnusmerkit, jolloin rikosilmoituksen teko voi olla aiheellinen.** Kiusaaminen voi ilmetä monella eri tavalla. Muutaman kiusaamismuodon määritelmä:

- **Syrjintä** = Henkilöä kohdellaan eri tavalla kuin muita, jotka ovat samassa tilanteessa
- **Ostrakismi** = Torjutuksi tulemista ja huomiotta jättämistä, sosiaalista poissulkemista
- **Vihapuhe** = Ilmaisun muodot, jotka levittävät, yllyttävät tai oikeuttavat suvaitsemattomuuteen perustuvaa vihaa. Vihapuhe voi liittyä esim. ihonväriin, vakaumukseen tai seksuaaliseen suuntautumiseen.
- **Verkossa tapahtuva kiusaaminen** = Esim. sosiaalisessa mediassa tai digitaalisissa peleissä tapahtuvaa viestien/kuvien lähettämistä, yksityisasioiden julki tuomista, kiristämistä, uhkailua tai julkista nolaamista

Häirintä voi ilmetä eri tavoin. Häirintä on useimmiten toistuvaa ja järjestelmällistä, joka vaikuttaa kohteena olevan hyvinvointiin, terveyteen tai turvallisuuteen. Häirintä voi kohdistua esimerkiksi

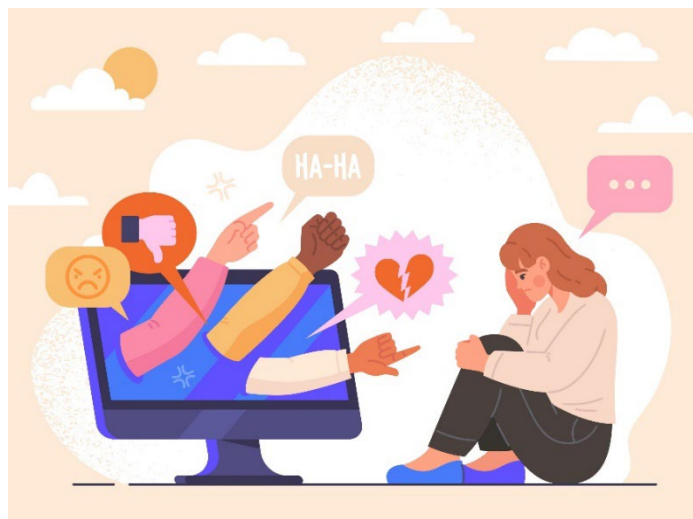
toisen luoteenpiirteisiin, sukupuoleen, ulkomuotoon tai perheeseen. Muutaman häirinnän muodon määritelmä:

- **Seksuaalinen häirintä** = Sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä
- **Sukupuoleen perustuva häirintä** = Henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen henkistä tai fyysistä koskemattomuutta tai luodaan uhkaava ilmapiiri

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyssä yhteisöllisyyden merkitys kasvaa.

Yhteisöllisen toimintakulttuurin ja hyvinvointia korostavan ilmapiirin edistäminen koko oppilaitosyhteisössä on tärkeää. Opiskelijoiden osallisuuden vahvistaminen ja edistäminen ovat merkittävässä osassa. Näihin liittyviä teemoja käsitellään myös yhteisten tutkinnon osien sisällöissä ja niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa.

Kaikkien oppilaitosyhteisön jäsenten tulee puuttua välittömästi kiusaamiseen, syrjintään, häirintään ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Oppilaitoksen rehtorilla, opettajilla ja muulla henkilöstöllä on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta. Ilmoitus tulee tehdä teoista epäillyn sekä kohteena olleen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Opiskelijalla on lain mukaan velvollisuus käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä. Opiskelijan velvollisuus on myös huolehtia, ettei hän omalla toiminnallaan vaaranna muiden opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön turvallisuutta tai terveyttä.

Toimintaohje tilanteeseen puuttumisesta

1. Tilanteeseen puututaan välittömästi

- Kaikilla oppilaitosyhteisön jäsenillä on velvollisuus puuttua havaitsemaansa tilanteeseen. Tieto voi tulla teon uhrilta, huoltajalta, muilta opiskelijoilta tai henkilöstön jäseneltä. Opiskelijat tai huoltajat voivat ilmaista huolensa kenelle tahansa HAMIn henkilöstön jäsenelle.

2. Selvittely

- Ensisijainen selvittelyvastuu on ko. opiskelijan vastuuopettajalla. HAMIn henkilöstön jäsenen tulee tiedottaa vastuuopettajaa havaitsemastaan tai hänelle tiedoksi tulleesta väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanteesta. Vastuuopettaja ottaa asian selvittelyyn mukaan esihenkilön. Selvittelyssä asiasta keskustellaan sekä teon uhrin että teon tekijän kanssa. Alaikäisen osallisen osalta tulee myös huoltajaan olla yhteydessä. Keskusteluissa on tarpeen mukaan mukana opiskeluhuollon ammattilaisia.
- Selvittelyn tavoitteena on tilanteen ratkaiseminen ja sopiminen jatkosta.

3. Seuranta

- HAMIn henkilökunnan on tärkeää seurata opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta, jotta nähdään, jatkuuko epäasiallinen käytös selvittelystä huolimatta. Myös huoltajia kehoitetaan seuraamaan tilannetta ja ilmoittamaan koululle mahdollisista muutoksista. Selvittelyvaiheessa sovitaan ajankohdat seurantakeskusteluille noin kahden viikon välein.
- HAMIn henkilöstön tulee huolehtia, että opiskelijat eivät jää yksin, vaikka kiusaaminen tai häirintä ei enää jatkuisikaan. Opiskelijoiden ryhmäytymisen vahvistaminen korostuu tässä tilanteessa. Opiskelijoiden itse muodostamia kokoonpanoja pari- tai ryhmätyöskentelyä varten kannattaa välttää.

4. Kirjaaminen

- Ollin Ohjaus ja tuki -kohtaan kirjataan opiskelijoiden osalta, että selvittelykeskustelu on käyty sekä keskustelun päivämäärä.

Laissa edellytetään minimaalista kirjaamista, millä tarkoitetaan lähinnä tietoa siitä, että keskustelu on käyty. Opiskelijoita yksilöiviä tietoja kirjattaessa syntyy henkilörekisteri, jonka sisältämien tietojen käsittelyssä sovelletaan tietosuojaa koskevaa lainsäädäntöä. Kiusaamistilanteissa opettaja ja rehtori kirjaavat päätökset myös muiden kurinpito- ja puuttumiskeinojen käytöstä opetusta koskevan ja tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

5. Kurinpidolliset toimet

- Mikäli tilanne jatkuu ja selvittelyvaiheessa sovitut toimenpiteet eivät auta, on tarpeen tehdä kurinpidollisia toimia, kuten esimerkiksi määräaikainen erottaminen tai opiskeluoikeuden pidättäminen. Kurinpitokeinoista ja niiden menettelyistä kerrotaan tarkemmin erillisessä HAMIn suunnitelmassa.

Edellä mainittujen asioiden käsittely oppilaitosyhteisö- ja opiskelijaryhmätasolla

Ennaltaehkäisyn keinoja käsitellään yhteisten oppiaineiden opetuksen yhteydessä sekä lisäksi erilaisissa tilaisuuksissa, joita mm. asuntolaohjaajat järjestävät opiskelijoille vapaa-ajan toiminnan ohessa. Ryhmytymisen yhteydessä opiskelijoiden kanssa keskustellaan näistä teemoista ja tavoitteena on luoda avoin ilmapiiri, jotta haastavien tilanteiden esille tuominen olisi helpompaa. Erilaisten koulutuspäivien ja tapahtumien järjestäminen oppilaitosyhteisön tasolla varmistaa kaikkien osaamisen esimerkiksi tilanteiden tunnistamisen osalta.

Jos opiskelijaryhmän sisällä on tapahtunut väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää, ryhmän vuorovaikutukseen ja ryhmytymiseen tulee kiinnittää huomiota. Tavoitteena on vahvistaa uudelleen yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia korostavaa ilmapiiriä.

Yksilöllisen tuen tai hoidon järjestäminen, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta

Haastavissa tilanteissa on tärkeää järjestää opiskelijalle hänen tarvitsemansa tuki. Opiskelijalla on oikeus opiskeluhuollollisiin palveluihin, joita ovat mm. psykologi- ja kuraattoripalvelut. Näistä oikeuksista tulee olla tieto myös opiskelijan huoltajalla. Tarpeen vaatiessa voidaan tehdä esimerkiksi opetusjärjestelyitä tilanteen rauhoittamiseksi.

Teon tekijää kohtaan voi olla tarpeen käynnistää kurinpidollisia toimenpiteitä, joista on kerrottu tarkemmin erillisessä HAMIn suunnitelmassa, joka käsittelee kurinpitokeinoja ja niihin liittyviä menettelytapoja.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien tulee olla tietoisia HAMIn menettelytavoista väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyn ja tilanteiden käsittelyn osalta. Alaikäisten opiskelijoiden kohdalla tilanteiden käsittely edellyttää myös huoltajien läsnäolon. Huoltajat ovat merkittävässä roolissa tunnistamassa opiskelijaan kohdistuvaa kiusaamista tai häirintää. Yhteydenpidon mahdollisuudet ja säännöllisyys takaavat hyvän keskusteluyhteyden huoltajien ja oppilaitoksen välillä.

Yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa

Yhteistyö poliisin kanssa on tarpeellista vakavien tapausten selvittelyn osalta. Tarvittaessa voidaan myös kysyä neuvoa poliisilta, olisiko yksittäisen tapauksen osalta syytä tehdä rikosilmoitus. Yhteistyö lastensuojelun kanssa voi olla tarpeellista tilanteissa, joissa esimerkiksi teon tekijän huoltajat eivät osallistu yhteistyöhön tai tekijä jatkaa käytöstään toimenpiteistä huolimatta. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on aiheellista silloin, kun on syytä epäillä esimerkiksi laiminlyöntejä opiskelijan huolenpidossa.

HAMIn henkilöstöllä on myös velvollisuus ohjata opiskelija hakemaan sosiaalipalveluita, mikäli sosiaalihuollon tarve on selkeä. Henkilöstön edustaja voi ottaa myös itse yhteyttä kunnalliseen sosiaalihuoltoon, mikäli opiskelija antaa tähän suostumuksen. Mikäli opiskelija kieltää yhteydenoton, mutta tuen tarve on ilmeinen ja opiskelija ei kykene huolehtimaan esim. omasta turvallisuudesta, oppilaitoksella on velvollisuus tehdä sosiaalihuollon ilmoitus viipymättä.

Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen

Suunnitelma käydään opiskelijoiden, huoltajien ja henkilöstön kanssa läpi säännöllisesti. Suunnitelma on opiskelijoiden ja huoltajien saatavilla Ollin intrassa ja sitä käsitellään myös muun muassa huoltajien tapaamisissa. Henkilöstön osalta suunnitelma on saatavilla HAMIn laadunhallintajärjestelmä IMS:ssä.

Opiskelijoille ja henkilöstölle järjestetään tarvittaessa erilaisia tapahtumia ja koulutuspäiviä, joiden avulla taataan suunnitelmaan perehdyttäminen. Tilaisuuksissa käsitellään suunnitelmaan liittyviä teemoja yhdessä.

Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Suunnitelma päivitetään kolmen (3) vuoden välein ja se käydään henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa läpi aina lukuvuoden alussa. Suunnitelmaan kirjattuja toimintaohjeita päivitetään tarpeen mukaan useammin. Seuranta ja arviointia toteutetaan mm. erilaisten palautekyselyiden ja kokemusten pohjalta.

Lisätietoja

- Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa, Opetushallitus:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_tyo_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf
- Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn, Opetushallitus:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/opas_seksuaalisen_hairinnan_ennaltaehkaisyyn_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287#L1P6>
- Väkivallan ehkäisy ja määritelmät, Rikoksentorjuntaneuvosto:
<https://rikoksentorjunta.fi/vakivalta>
- Väkivallan muodot, Terveystieteiden tutkimuskeskus:
<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot>

